

Володимир Тертишник,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Університету митної справи та фінансів

УДК 343.14

Цивілізаційний вибір державотворення та проблеми конституційної реформи в Україні

В Україні, – як небезпідставно зазначають провідні соціологи, – триває інституційна криза, що торкається засади громадської довіри [1, с. 26]. Недосконалість роботи парламенту, судової та виконавчої гілки влади сьогодні обумовлюють необхідність системних реформ, але такі реформи часто не гармонізовані з інтересами суспільства і не узгоджені з його цивілізаційним вибором.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлюється новими обертаннями конституційної реформи, але питання гармонізації влади, права і вибору суспільства, залишається не вичерпаною і на сьогоднішній день.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми показує, що проблема узгодження конституційного процесу з цивілізаційним вибором суспільства приділяється увага соціологів, політологів, економістів та юристів [1-34]. Але існуючі публікації не вичерпують всю складну проблему, а швидше утворюють фундаментальну базу для подальшого її дослідження.

Метою даної роботи є визначення шляхів гармонізації цивілізаційного вибору суспільства та діяльності влади, конституційних та судово-правових реформ.

Народ України обрав магістральний шлях свого розвитку, ставлячи за мету побудову демократичної, соціальної правової держави та закріпивши ці концепти в основному законі держави. Будь-яка діяльність влади, тим більше у сфері правових реформ, має співвідноситись з цим курсом та положеннями ст. 22 Конституції України, згідно яких при прийнятті нових в не допускається ніяке звуження існуючих прав і свобод людини.

В історичному і філософському вимірі право – це інтелектуальна цінність, суттєвий елемент культури народу, проявів його жадоби до свободи і справедливості. Сьогодні наша держава має одну з найбільш шляхетних у світі Конституцій, а також певну систему прийнятих на її основі законів, що спрямовані на розбудову правової держави. Отримавши в спадщину правову систему, розбудо-

вану на ідеології тоталітаризму та реалізовану методами командно-адміністративної юрисдикції, наша держава зробила вірний цивілізаційний вибір і сьогодні попри всі проблеми, в законодавчій сфері принаймні, тримає курс на реалізацію принципу верховенства права. Але це складний і багатогранний процес має торкатись як правовідносин «людина-держава», так і організації самої влади. Багато проблем організації влади Україна отримала в спадщину ще на момент отримання своєї незалежності, а через різну форму мімікрії вони надовго закріпились в її коридорах та знесилюють державу «вірусами корупції та казнокрадства».

Як підмічає М. І. Михальченко, – у виконавчій владі окрім її традиційної вертикалі на чолі з Кабінетом Міністрів, створився унікальний симбіоз з адміністрації президента та колишніх структур Компартії України, і цей неприродний симбіоз існує до цього часу, дозволяючи переродження політичного режиму в олігархію, а сама Україна «мандрує від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської» республіки, явивши особливий варіант «напівдемократичної олігархії» з усіма його недоліками [11, с. 9].

На сьогодні ще не досить вдало реалізований принцип правової держави – принцип розподілу влади на законодавчу, виконавчу і судову, з тим щоб забезпечити надійні механізми стримувань і противаг про можливих зловживань, застою, невідповідності викликам часу.

Виконавча гілка влади у нас виявилась «двоголовою» – поділена на дві паралельно функціонуючі та часто дублюючі одна одну системи – Президент з апаратом президента і Прем'єр-міністр з цілим апаратом Кабінету міністрів та міністрами. Кабінет міністрів як колективний орган показав свою неефективність, коли треба приймати рішення швидко і нести за них персональну відповідальність. Штори, за якими ховається колективна безвідповідальність

мають бути відправлені на звалище історії. Якщо звернути увагу на Конституцію США, то неважко побачити іншу – просту і ефективну систему організації виконавчої влади, яку очолює, безумовно, Президент. Думається що доцільно в процесі Конституційної реформи в Україні радикально спростити організацію виконавчої влади – підпорядкувати усіх міністрів безпосередньо Президенту (скасувавши посаду Прем'єр-міністра), а також Кабінет міністрів об'єднати з апаратом Президента, значно скоротивши штат чиновників.

Важливою проблемою конституційного процесу сьогодення є удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування. Згідно пропозицій щодо змін редакції ст. 118 Конституції України, запропонованих Законопроектом «Про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади», виконавчу владу в районах і областях здійснюють призначувані Президентом України префекти. Префектами мають замінити голів місцевих державних адміністрацій, включаючи так званих губернаторів. Проектом передбачається, що префект здійснює виконавчу владу. Але аналізуючи його повноваження, які законопроектом пропонується викласти в ст. 119 проекту, можна побачити, що він в основному має здійснювати нагляд за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади. Тобто він підміняє функції раніш притаманні прокуратурі, яка таку функцію чомусь втратила за новою редакцією закону «Про прокуратуру». Водночас префекти не будуть здійснювати роботу щодо підготовки та виконання відповідних обласних і районних бюджетів, що є притаманною функцією саме виконавчої влади.

Префект стає не стільки «губернатором» (суб'єктом виконавчої влади), а буде виконувати притаманні раніше прокурору функції. Але прокурор міг би розраховувати на підт-

римку і захист системи прокуратури (наприклад, прокурор області при здійсненні прокурорської діяльності перевірки за багатьох часів традиційно міг призначати ревізії і інвентаризації, починати кримінальне провадження, давати доручення оперативним службам МВС та СБУ, доручати провадження слідства слідчим підрозділам тощо). За рахунок системи, в яку він був «вмонтований», прокурор мав реальні можливості наводити лад на місцях. Чи зможе префект, завжди домогтись законності на місцях, а часто і подолати протидію місцевих чиновників, будучи поза правоохоронною системою?

Разом з тим, чи зможе префект стати ефективним менеджером виконавчої влади, маючи лише названі в проекті повноваження, коли виконавчі органи місцевого самоврядування громади є підконтрольними і підзвітними лише раді громади. За таких приписів закону префект може стати своєрідним «Дон Кіхотом». Реально наводити лад в виконавчій владі на місцях за такої «асиметрії» його компетенції йому буде важко. Це проблеми розбалансування влади.

З іншого боку, за чинної Конституції, органи місцевого самоврядування отримували в свою чергу слушну можливість впливу на не добросовісно виконуючого свої обов'язки губернатора. Зокрема, згідно ст. 118 чинної Конституції України, обласна чи районна рада може висловити недовіру голові відповідної місцевої державної адміністрації, на підставі чого Президент України приймає рішення і дає обґрунтовану відповідь. Таких можливостей органи місцевого самоврядування не отримують за проектом змін до Конституції, що, на нашу думку, не виправдано з точки зору системи стримувань і противаг проти можливого свавілля префектів.

При детальнішому аналізі проблем гармонізації органів влади, не можна не помітити не відповідність деяких новел нещодавно прийнятих реформаторських законів приписам норм основного закону держави. По-

вноваження прокуратури дуже важливі з огляду на задачу забезпечення верховенства права в державі, а закон має надати дієві механізми виявлення порушень прав і свобод людини в діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування. Але, на жаль, цього не сталося при прийнятті нового Закону «Про прокуратуру», а згодом і внесення змін до основного закону держави. Пропозиція може бути лише одна – відновлення функції прокурорського нагляду за забезпеченням прав і свобод людини і громадянина в діяльності органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх посадових і службових осіб. Тоді виникає питання «Чи потрібно розмежовувати цю функцію прокуратури з повноваженнями префекта, який призивається наглядати за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування в цілому. Можливо це більш кваліфіковано можуть здійснювати прокурори, якщо будуть скорегована їх компетенція, удосконалені умови їх формування і зміцнені гарантії їх діяльності.

Законодавчий орган України – Верховна Рада, має працювати більш якісно, оперативно і стабільно, забезпечуючи через право злагоди і стабільність в суспільстві, і не створювати ситуацію перманентних реформ. Зменшенню градусів політичної напруги, та сприянню виваженості рішень законодавчого органу буде сприяти його реформування, з урахуванням досвіду роботи Парламенту США: вибори в парламент мають відбуватись так, щоб склад парламенту не мінявся водночас повністю, а оновлювався кожні два роки на одну третину (стримування від радикальних змін і потрясінь); доцільніше мати двопалатний законодавчий орган.

Назва нашого законодавчого органу не повинна підкреслювати його «верховність» – доцільніше наш парламент так і іменувати «Парламент», в структурі якого передбачити дві палати: верхня палата – «Сейм»,

нижня палата, – «Віче» (народні збори). Для конструктивного оновлення законодавчої влади слід установити загальне конституційне правило – громадянин може бути членом парламенту не більше двох строків підряд; до зарахування обраним має допускатись лише той, хто подав декларацію про свої прибутки та своє багатство в цілому, та підтвердив, що більшість його власності перебувають на території України (інвестується в Україну); регламент роботи законодавчого органу має бути більш простим і дозволяти оперативно приймати доленосні закони.

Окремо необхідно (наприклад, з урахуванням досвіду держав Ізраїль, Литва чи Польща) визначити відповідальність депутатів як за свою роботу в законодавчому органі, так і за її результати. Депутати, які проголосували за неконституційні закони мають, щонайменше, позбавляться депутатських мандатів і не допускатись до виборів у законодавчий орган держави в наступних виборах.

Досі не вирішена проблема депутатської недоторканності. Нагадаємо, що Указом Президента України від 15 січня 2000 року проголошено проведення у неділю 16 квітня 2000 року всеукраїнського референдуму. На референдум ставилось питання: "Чи згодні Ви з необхідністю обмеження депутатської недоторканності народних депутатів України і вилученням у зв'язку з цим частини третьої статті 80 Конституції України, де сказано: "Народні депутати України не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до кримінальної відповідальності, затримані чи заарештовані?" Необхідна більшість голосів на референдумі була подана за скасування названого положення. Конституційний Суд 27 червня 2000 року (Справа N 1-38/2000 N 1-в/2000) визнав, що виключення частини третьої статті 80 Конституції України не суперечить Конституції України. Фактично Конституційний Суд України уже оприлюднив результати референдум, які і

набирають чинності законів після їх оприлюднення в порядку оприлюднення законів. Та візок і понині ще там.

Як швидко вирішити проблему сьогодні? Не треба розглядати проблему скасування депутатської недоторканності в комплексі з проблемами встановлення європейських стандартів захисту депутата. Практика дебатів в парламенті показує, що «всі за» скасування депутатської недоторканності існуючої в чинному її варіанті, але «кожен має свою точку зору» щодо питання, якою має бути система захисту роботи депутата. Як наслідок, незгода з проектами щодо розв'язання проблеми останнього, призводить що при голосуванні в цілому, ніколи не набирається необхідна кількість голосів, що фактично і задовольняє «усіх», хто раніше був «за».

На наш погляд, указанного рішення Конституційного Суду достатньо для постановки на голосування в сьогоднішньому Парламенті питання про скасування частини третьої статті 80 Конституції України (без всяких «підвісок» до цього питання). Якщо хтось проголосує проти імплементації в Конституцію волевиявлення народу на всеукраїнському референдумі – передбачити та вводити в дію покарання для таких депутатів – позбавлення депутатського мандату. Якщо рішення буде прийняте, потім можна ставити питання про внесення змін і доповнень в закон «Про статус народних депутатів», де передбачити підвищений ступінь їх захисту та в закон «Про судоустрій і статус суддів» (наприклад, на зразок того як це здійснено в Законі «Про адвокатуру і адвокатську діяльність») щодо адвокатів (та й сперечатись там стільки є потреба).

Думається, скасовуючи ч. 3 ст. 80 Конституції України, в Законодавстві про статус депутата необхідно закріпити такі правила: «Народні депутати України не можуть бути затримані чи заарештовані під час роботи безпосередньо у Верховній

Раді України. Кримінальне провадження стосовно народного депутата України може бути розпочата тільки Генеральним прокурором України, його заступниками, або прокурорами областей відповідно до правил територіальної підслідності. Затримання чи арешт народного депутата України може здійснюватися тільки за рішенням апеляційного чи Верховного суду України». Такий же рівень правового захисту доцільно установити і відносно суддів та слідчих усіх слідчих підрозділів.

Судова влада має бути максимально незалежною від інших. Існуюча система призначень і звільнень суддів не зовсім забезпечує такий підхід. Це стосується як судів загальної юрисдикції, так і Конституційного суду України. А в розв'язанні даних проблем не вичерпаний досвід європейських країн. Також не врахована певна конкуренція щодо тлумачення законодавства між функціями Верховного суду України і Конституційного суду, а фундаментальні рішення останнього щодо забезпечення прав і свобод людини, ще досі не знаходять повної реалізації і галузевому законодавстві.

Відродження суду присяжних має відбуватись з урахуванням його класичної моделі, моделі яку обрали Англія, США і інші країни та яка показала свої переваги за Статутом кримінального судочинства 1864 року. Має бути така модель, за якої відокремлюється питання про винність (це питання вирішується присяжними в вердикті) від питання про покарання (це питання вирішує суддя в вирок), чим по суті судова влада ділиться на дві взаємно контролюючі частини, що обмежує можливість зловживання, корупції та тиску на судову владу, зміцнює принцип неупередженості і незалежності суду та зменшує ризик судових помилок.

Разом з тим, має бути відновлена робота мирових суддів – це демократичний виборний судовий орган, простота роботи якого забезпечувала процесуальну економію, а його дія-

льність в цілому має поглиблювати реалізацію ідеї у гуманізму в судовій владі.

Поспішно запроваджена монополія адвокатури на захист не відповідає ідеям демократичної правової держави. Положення Конституції України щодо вільного вибору людиною захисника своїх прав доцільно викласти з урахуванням позиції Європейського суду з прав людини у справі «Загородній проти України» (рішення від 24 листопада 2011 року), а також положеннями міжнародно-правового джерела права – «Принципи і керівні положення Організації Об'єднаних Націй, що стосуються доступу до юридичної допомоги в системі кримінального правосуддя» (Резолюція Економічного та Соціальної Ради ООН 2012/15 від 26 липня 2012 року).

Держава відповідає перед людиною за свою діяльність, саме так визначено в ст. 3 Конституції України. Важливою формою реалізації даної ідеї став Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду». Між тим, потребує окремого врегулювання порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями посадових осіб органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. На основі вищезгаданих норм Конституції України потребує розробки і прийняття системний законодавчий акт – «Кодекс реабілітації постраждалих від незаконних дій чи бездіяльності влади».

Реалізація принципу гуманізму в подальшому не можлива без прийняття нового Кримінального кодексу, при розробці якого має виважено бути здійснена декриміналізація.

Разом з тим, з становленням України як незалежної держави, з все більшою розлукою з тоталітарним минулим, з новими вітрами революції гідності ми маємо подбати як про гідність кількох загублених поколінь минулого, так і про безхмарну

перспективу майбутніх поколінь. «Держава існує не для того, щоб перетворити земне життя в рай, а для того, щоб перешкодити їй остаточно перетворитися в пекло», – слушно писав Микола Бердяєв.

Одна з важливих проблем – це забезпечення невідворотності відповідальності тих, хто організував і здійснив масові політичні репресії і терор проти населення України. Відповідні дії є як несумісні з ідеєю права і справедливості, мають отримати окрему кваліфікацію як злочини проти миру, людства і людяності, та такі, що не підлягають терміну давності. Думається буде доречно розділ XX Кримінального кодексу України доповнити ст. 448 «Політичні репресії і терор».

Для забезпечення прав людини доцільно запровадити в Україні свого окремого Національного Суду з прав людини, в юрисдикцію якого входило б як раз розгляд позовів людини проти органів державної влади України та їх посадових осіб. На наш погляд, створення такого судового органу може поліпшити реалізацію інституту відповідальності держави перед людиною, сприяти зміцненню принципу верховенства права в діяльності державних органів влади.

Національний суду з прав людини, має створюватись в Україні на засадах максимального забезпечення незалежності суддів від самої влади. Отже, на призначення суддів на посади жодна з гілок влади не повинна впливати. Тому скоріш за все буде виправданим обрання суддів прямими всенародними виборами.

Склад та організація діяльності Національного суду з прав людини можуть бути визначені з урахуван-

ням досвіду формування та організації діяльності Європейського суду з прав людини. Судді обираються строком на шість років таким чином, щоб кожні три роки склад Суду оновлювався на одну третину. Поряд із внесенням змін і доповнень до Конституції України має бути прийнятий окремий Закон України «Про Національний суду з прав людини». На наш погляд створення такого судового органу може поліпшити реалізацію інституту відповідальності держави перед людиною, сприяти зміцненню принципу верховенства права в діяльності державних органів влади.

Потрібно зберігати і приумножувати реалізацію фундаментальної засади правової держави – при прийнятті нових законів не допускати звуження існуючих прав і свобод людини, як запоруки неповернення в сумне минуле.

При здійсненні конституційної та законодавчої реформи важливо неухильно дотримуватись принципів верховенства права, юридичної визначеності, та сформованим у правових позиціях Європейського суду з прав людини принципу пропорційності в застосуванні сили чи вимушених обмежень прав і свобод людини, інших наріжних каменів правової держави, а при прийнятті нових законів не допускати звуження існуючих прав і свобод людини, що вимагає закладена в ст. 22 нашої Конституції фундаментальна засада непохитності вектору цивілізаційного вибору - розбудова правової держави.

Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаються в розробці концептуальної моделі Нової Конституції України та пропозицій щодо процедури її прийняття шляхом всенародного референдуму.

Список використаних джерел

1. Головаха Е. Можновладці і маси в умовах «класово-станового суспільства»: сучасні реалії і можливі зміни / Е. Головаха // Філософська думка. – 2016. – № 1. – С. 26-28.

2. Головаха Е. И. Демократизация общества и развитие личности от тоталитаризма до демократии / Е. И. Головаха, И. Е. Бекешкина, В. С. Небоженко. – К.: Наук. думка, 1992. – 267 с.
3. Євтошук Ю. Принцип пропорційності та його вимоги у сфері законотворчості / Ю. Євтошук // Віче. – 2012. – № 22. – С. 22 – 24.
4. Ільків В. Чи є в Україні еліта, або чому проблема співвідношення доходів громадян є головним питанням української політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://viterinfo.blogspot.com/2016/03/blog-post_19.html
5. Козюбра М. Верховенство права: українські реалії та перспективи / М. Козюбра // Право України. – 2010. – № 3. – С. 6-18.
6. Колодій А. Громадське суспільство та правова держава: проблеми і шляхи розбудови / А. Колодій // Право України. – 2010. – № 7. – С. 12-17.
7. Корнієнко М. В. Суспільство і правопорядок. Видання в 6-и т. – Т. 2. / М. В. Корнієнко. – К.: Фонд юрнауки АПС, 2007. – 264 с.
8. Костенко О. Яка Конституція нам потрібна, або Свобода людини проти правової сваволі / О. Костенко // Віче. – 2015. – №13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ресурс <http://www.viche.info/journal/4805/>.
9. Малярєнко В. Природа «перереформирования» судебной системы Украины / В. Малярєнко // Ракурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://racurs.ua/1004-prigoda-pereformatirovaniya-sudebnoy-sistemy-ukrainy>
10. Михальченко М. Трансформація політичних інститутів України: новітні проблеми й тенденції / М. Михальченко, О. Михальченко // Віче. – 2013. – № 6. – С. 22-24.
11. Михальченко М. Політична система в Україні: що ми модернізуємо? / М. Михальченко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Випуск 4: збірник наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 9-14.
12. Михальченко М. Стратегічний курс України між Сцилою і Харибдою / М. Михальченко // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – 2014. – № 3. – С. 25-36.
13. Міщенко В. Шляхи подолання фінансово-економічної кризи в Україні / В. Міщенко // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 2. – С. 3- 7.
14. Небоженко В. Мы от социализма пришли к дикому капитализму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vse.media/viktor-nebozhenko-my-i-ot-sotsializma-prishli-k-dikomuu-kapitalizmu/>
15. Небоженко В. После Майдана произошла одна нехорошая вещь – Запад и Россия поделили Украину [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hvylyu.net/interview/politics2/viktor-nebozhenko-posle-maydana-proizoshla-odna-nehoroshaya-veshh-zapad-i-rossiya-podelili-ukrainu.html>
16. Обрусна С. Ю. Зарубіжний досвід судового управління та можливості його використання при реформуванні судової системи України / С. Ю. Обрусна // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 4. – С. 52-73.
17. Оніщук М. В. Референдна демократія: проблеми конституційної теорії та практики: Монографія / М. В. Оніщук. – К.: Видавництво Європейського університету, 2009. – 450 с.
18. Петришин О. В. Модельні правові акти: теорія та практика реалізації: монографія / О. В. Петришин, О. А. Колодій. – К.: Алерта, 2016. – 204 с.
19. Петров Р. А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу у правові системи третіх країн: Монографія / Р. А. Петров. – К.: Істина, 2012. – 384 с.
20. Правова доктрина України: у 5 т. – Т. 2: Публічно правова доктрина України / Ю. П. Битяк, Ю. Г. Барабаш, М. П. Кучерявенко та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка. – Х.: Право, 2013. – 864 с.

21. *Принцип* верховенства права: проблеми теорії та практики: Монографія: У 2-х кн. / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: Юридична думка, 2008. – Кн. 1. Верховенство права як принцип правової системи: проблеми теорії. – 344 с.
22. *Ролз Дж.* Теорія справедливості / Дж. Ролз ; пер. з англ. О. Мокровольський. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи». – 2001. – 822 с.
23. *Сірий М.* Значення та роль найвищого судового органу у правовій системі України / М. Сірий // Право України. – 2012. – № 11-22. – С. 52-62.
24. *Семиноженко В.* Что ожидает нашу страну? (или тест на антихрупкость) / В. Семиноженко // День. – 2016. – 18 августа. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://day.kyiv.ua/ru/article/podrobnosti/chto-ozhidaet-nashu-stranu>
25. *Тертишник В.* Верховенство права і закону // Право України. – 2010. – № 6. – С. 87-92.
26. *Тертишник В. М.* Конституційна реформа: пошук нової парадигми українського конституціоналізму / В. Тертишник // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2015. – № 6. – С. 52- 59.
27. *Тертишник В.* Правова держава: гострі кути на шляху від концептуальної моделі до реальності / В. М. Тертишник // Вісник Національної академії наук України. – 2007. – № 3. – С. 25-29.
28. *Уваров В. Г.* Застосування практики Європейського Суду з прав людини та норм міжнародно-правових актів в удосконаленні кримінального судочинства України: монографія / В. Г. Уваров; за заг. ред. доктора юрид. наук В. М. Тертишника. – Дніпропетровськ, 2012. – 268 с.
29. *Ченцов В. В.* Реабілітація жертв незаконних кримінальних переслідувань, політичних репресій та зловживань владою: підручник для слухачів магістратури юридичних вузів / В. В. Ченцов, В. М. Тертишник. – Київ, 2016 – 324 с.
30. *Черленяк І. І.* Суспільно-еволюційний запит реформування політичної та конституційної систем України на сучасному етапі / І. І. Черленяк // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 2 (2). – С. 40-49.
31. *Шемшученко Ю.* Конституція України і права людини / Ю. Шемшученко // Право України. – 2001. – № 8. – С. 13-15.
32. *Шемшученко Ю. С.* Вибране. – Теоретичні проблем формування правової держави / Ю. С. Шемшученко. - К.: Видавництво «Юридична думка», 2005. – С. 75-76.
33. *Шемшученко Ю. С.* Наукові засади конституційної реформи в Україні (за матеріалами наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 26 червня 2013 року) / Ю. С. Шемшученко // Вісник Національної академії наук України. – 2013. – № 8. – С. 15-20.
34. *Яновська О.* Модель мирового суду в Україні / О Яновська, Н. Дика // Юридичний вісник. – 2014. – № 2. – С. 100-104.

Тертишник В. М. Цивілізаційний вибір державотворення та проблеми конституційної реформи в Україні

У статті розкриваються проблеми гармонізації законодавчої, судової та виконавчої влади, удосконалення законотворчої діяльності та забезпечення верховенства права, зміцнення гарантій захисту прав і свобод людини.

Ключові слова: верховенство права, конституційний процес, референдум, розподіл влади, місцеве самоуправління.

Тертышник В. М. Цивилизованный выбор государственного строительства и проблемы конституционной реформы в Украине

В статье раскрываются проблемы гармонизации законодательной, исполнительной и судебной власти, совершенствования законодательного процесса, обеспечения верховенства права и укрепления защиты прав и свобод человека.

Ключевые слова: верховенство права, конституционный процесс, разделение властей, референдум, местное самоуправление.

Tertyshnik V. Civilization choice and the problem of constitutional reform today in Ukraine

The article covers the problem of ensuring the rule of law and harmonization of legislative, judicial and executive bodies, improvement of the law.

Key words: rule of law, the constitutional process, the referendum, the local government.